

Kierrätysteollisuus ry:n lausunto luonnoksesta kansalliseksi luonnon monimuotoisuusstrategiaksi 2035

Ympäristöministeriö pyytää lausuntoja vuoteen 2035 ulottuvasta kansallisesta luonnon monimuotoisuusstrategiasta. Strategialla tavoitellaan luontokadon pysäyttämistä vuoteen 2035 mennessä ja luonnon monimuotoisuuden kehityksen kääntämistä elpymisuralle tämän jälkeen.

Luontokato etenee huolestuttavaa vauhtia, ja Kierrätysteollisuus ry tukee strategian tavoitetta. Kierrätysteollisuus ry (ent. Ympäristöteollisuus ja -palvelut YTP ry) edustaa toimialaa, joka osaltaan mahdollistaa luonnonvarojen kierron Suomessa. Toimialan yritykset tarjoavat käytännön ratkaisuja materiaalien kierrättämiseen ja kiertotalouden vauhdittamiseen.

Strategian alatavoitteiden tähtäin on vuosissa 2030 ja 2035. Käytännössä osa tavoitteista tulisi kuitenkin saavuttaa jo aiemmin, jotta päätavoite luontokadon pysäyttämisestä on uskottavasti saavutettavissa. Lisäksi osaa tavoitteista, kuten tavoitetta 14, voidaan pitää edellytyksenä muiden tavoitteiden toteutumiselle: Julkisen hallinnon tulisi toimia pikimmiten strategiaa tukevalla tavalla, ja tavoitevuodeksi tulisi asettaa 2025.

Strategian luvussa 2.4 käsitellään luontokadon ja ilmastonmuutoksen kytkentöjä. Luvussa olisi perusteltua tuoda esiin, että ilmastonmuutoksen torjunnassa olennaisen vihreän siirtymän edellyttämä teknologinen harppaus luo edelleen paineita luonnonvarojen käytölle, etenkin kriittisten maametallien osalta. Strategiassa tulisi huomioida systeeminen kokonaisuus, jossa ilmastonmuutokseen voidaan vastata vain uusiutuvan energian ja muun muassa sen vaatimien akkuratkaisujen käyttöönotolla. Nämä edellyttävät jatkossakin luonnonvarojen hyödyntämistä Suomessa, mutta aiempaa kestävämmiin.

Luonnonvarojen kierrätyksen merkitys selvemmin esiin

Olennainen tekijä luonnontilan suojelemisessa on käyttöön otettujen luonnonvarojen kierrätys. Kun materiaaleja kierrätetään ja käytetään uudelleen, vältetään neitseellisten materiaalien hankinnan aiheuttamat kielteiset vaikutukset luonnolle. Kierrätysteollisuus voi toimillaan vähentää luonnonvarojen käyttöä ja tätä kautta vaikuttaa luonnon monimuotoisuuteen sekä ilmastonmuutokseen.

Ympäristöteollisuus ja -palvelut YTP ry on nyt Kierrätysteollisuus ry. Kierrätysteollisuuden yritykset tarjoavat käytännön ratkaisuja materiaalien kierrättämiseen ja kiertotalouden vauhdittamiseen vihreässä siirtymässä.

Luonnon monimuotoisuusstrategiassa kiertotalouden mahdollisuudet on tunnistettu, joskaan luonnonvarojen kierrätystä ei erikseen mainita. Tavoitteiden osalta viitataan kansalliseen kiertotalouden strategiseen ohjelmaan.

Luonnon monimuotoisuusstrategian toteuttamiseksi ministeriöt laativat aikanaan määrälliset ja laadulliset seurantaperusteet sisältävän toimintaohjelman. Toimintaohjelma ja sen konkreettiset toimenpiteet ratkaisevat, ovatko tavoitteet saavutettavissa.

Strategian valmisteluun osallistuneista 40 tahosta vain neljä edustaa yksityistä liiketoimintasektoria. Toimintaohjelmavaiheessa liiketoiminnan edustusta pitää kasvattaa toimialojen sitouttamiseksi ja yritysten toimien kiihdyttämiseksi.

Taloudellista ohjausta lisittävä

Strategiassa todetaan, että ohjauskeinovalikoima on viime vuosikymmeninä korostanut kannusteiden, taloudellisen ohjauksen ja markkinamekanismien merkitystä. Suuntaus taloudellisen ohjauksen käytöstä on kannatettava, mutta käytännön näytöt vähäisempiä.

Kierrätysteollisuus ry katsoo, että jo strategian tavoitetasolla tulisi konkreettisemmin tuoda esiin ohjauskeinojen ja taloudellisen ohjauksen mahdollisuudet niin laajemmin luonnon monimuotoisuuden edistämisessä kuin etenkin luonnonvarojen kierrossa pysymisen varmistamisessa. Tavoitteen toteuttaminen vaatii politiikkajohdonmukaisuutta valtiovarainministeriön ja substanssiministeriöiden toimien välillä.

Kierrätysteollisuus ry katsoo, että Suomeen tarvitaan selkeä strategia ja tiekartta uusiomateriaalien käytön lisäämisestä. Kiertotalouden strategiseen ohjelmaan ei tällaista sisälly. Julkilausumat, vapaaehtoiset sitoumukset ja julkisten organisaatioiden suunnitelmat eivät riitä käynnistämään kiertotalousmarkkinan murrosta.

Valmistava teollisuus ja maankäyttösektori tarvitsevat ohjauskeinojen muodossa selkeän signaalin, joka sitouttaa toimijat kiertotalouden periaatteisiin. Jo käytössä olevat jätteiden kierrätystavoitteet eivät luo kysyntää uusiomateriaaleille, etenkin niin kauan kuin jätteen hävittäminen ja neitseellisen materiaalin käyttäminen on halvempaa.

Toimenpidetasolla kiertotalouden edistämiseksi tulisi valjastaa uusia ohjauskeinoja ja hyödyntää olemassa olevia, toimiviksi osoittautuneita ohjauskeinoja. Jälkimmäisestä esimerkki on jätevero.

Jätteiden kaatopaikkauksen verotus, jätevero, on ohjannut luonnonvaroja kiertoon. Tällä hetkellä jätevero koskee kuitenkin suppeaa joukkoa jätteitä ja verokertymä on alhainen. Verotettavaa jätettä kertyy alle 200 000 tonnia, vaikka kaatopaikoille viedään miljoonia tonneja jätettä, jolle on jo tunnistettu käyttökohteita tai niitä löytyisi, jos hinnat ohjaisivat oikeaan suuntaan. Jäteverotusta tulisi laajentaa pikaisesti pidemmän aikavälin vaikutuksia painottaen: taloudellinen ohjaus synnyttää uusia hyödyntämismahdollisuuksia selvästi vapaaehtoisia toimia nopeammin.

Ympäristöteollisuus ja -palvelut YTP ry on nyt Kierrätysteollisuus ry. Kierrätysteollisuuden yritykset tarjoavat käytännön ratkaisuja materiaalien kierrättämiseen ja kiertotalouden vauhdittamiseen vihreässä siirtymässä.

Luonnon tilan kannalta maa- ja kiviainekset ovat määrältään merkittävä materiaalivirta, jonka kierrätystä tulisi edistää ohjauskeinoilla. Jätevero kannustaisi niin yksityistä kuin julkista sektoria maa-aineisten suunnitellumpaan käyttöön.

Julkiset hankinnat vaalimaan luonnon monimuotoisuutta

Julkiset hankinnat mainitaan strategian luvussa 3.5.4 (Julkishallinnon ohjaus). Kohtaa olisi hyvä vahvistaa konkretialla, koska tavoitteellisia julkilausumia julkisten hankintojen osalta on jo olemassa, mutta esimerkiksi uusiomateriaalien käyttöä edistäviä julkisia hankintoja toteutetaan kuitenkin käytännössä hyvin vähän. Hankintalainsäädäntö mahdollistaa kestävyyskriteerien käytön julkisissa hankinnoissa, mutta mahdollisuuksien hyödyntäminen vaatii paitsi sitoutumista ja tavoitteellisesti johdettua otetta, myös asennemuutosta ja osaamisen kasvattamista läpi organisaatioiden.

Strategian pohjalta laadittaviin toimenpiteisiin tulisi sisällyttää esimerkiksi valtion periaatepäätös, jolla sitoudutaan edistämään uusiomateriaalien käyttöä julkisissa hankinnoissa. Uusiomateriaalien käytölle tulee laatia sitovat, asteittain kasvavat tavoitteet valtion omissa rakennus- ja infrahankkeissa. Myös kuntien hankintoja pitäisi ohjata laajasti, esimerkiksi laatimalla valtion ja kuntien sopimus (green deal) kierrätysmateriaalien käytön lisäämisestä kuntien omissa hankkeissa.

Julkishallinnon johdonmukaisuus

Luvussa 3.5.4 käsitellään julkishallinnon toimien politiikkajohdonmukaisuutta. Yhteensovittaminen tulee tehdä strategian mukaan ylimmällä tasolla. Myöhemmin strategiassa todetaan, että sen ”toimeenpanon arvioidaan pääsääntöisesti edellyttävän muutoksia viranomaisten nykyisiin käytäntöihin tai vaativan kokonaan uusien käytäntöjen omaksumista.”

Kierrätysteollisuuden näkemyksen mukaan viranomaistoiminnan johdonmukaisuutta olisi tärkeää kehittää kaikilla tasoilla ja konkretisoida esimerkiksi ympäristölupien käsittelystä alkaen. Teollisten hankkeiden laajemmat ympäristövaikutukset tulisi ottaa nykyistä paremmin huomioon. Nykyinen sääntely ei tunnista eikä anna painoarvoa hankkeiden mahdollisille laajemmille myönteisille ilmasto-, luonto- ja kiertotalousvaikutuksille, vaan painottaa laitoksen paikallisessa ympäristössä syntyviä haitallisia vaikutuksia. Käytäntöjen muutosta tarvitaan myös kestävyysmurroksen edellyttämien luvitusprosessien läpiviennissä.

Ympäristöteollisuus ja -palvelut YTP ry on nyt Kierrätysteollisuus ry. Kierrätysteollisuuden yritykset tarjoavat käytännön ratkaisuja materiaalien kierrättämiseen ja kiertotalouden vauhdittamiseen vihreässä siirtymässä.